

Lisansüstü Eğitimde Etkili ve Nitelikli Geribildirim¹

Bünyamin KAYALI²

Şener BALAT³

Engin KURŞUN⁴

Selçuk KARAMAN⁵

Özet

Bu çalışmanın amacı; lisansüstü öğrencilerin, lisansüstü eğitim süreci boyunca etkili ve nitelikli geri bildirim almalarına yönelik var olan beklentilerinin belirlenmesidir. Bu amaçla araştırmanın çalışma grubunu oluşturan 19 farklı devlet üniversitesinden 59 doktora ve 29 yüksek lisans öğrencisine 4'lü likert tipi "Lisansüstü eğitimde geri bildirim ölçeği" uygulanmış ve veriler bu şekilde elde edilmiştir. Araştırmada kullanılan ölçek iyi bir geribildirim özellikleri, öz değerlendirme, öğrenme ile ilgili yüksek kalitede bilgileri sunma, akran ve öğretmen diyalogunu geliştirme, motivasyon, benlik saygısı ve öğrencilerin performanslarının etkisi ile ilgili beklentilerini tespit etmeye yönelik bölümlerden oluşmuş olup geribildirimle ilgili yukarıda ifade edilen özelliklerin belirlenmesine çalışılmıştır. Veriler betimsel analiz yöntemi kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda; katılımcıların verilen geribildirimden kişiden ne beklediğinin anlaşılmasını kolaylaştırma, mevcut durumunu iyileştirici ve gelecek için eylem planları oluşturmak için fırsatlar sunması, okunması kolay, daha kapsamlı düşünmeye teşvik edici, eleştirilerin yapıcı olması gerektiği ve geribildirimlerin zamanında verilmesi gerektiği ile ilgili beklentilerin olduğu ortaya çıkmıştır. Bu beklentiler ile birlikte verilen geribildirim görevlerinin bir kısmını kapsamaması gerektiği, hazır geribildirim kalıplarından kullanılmaması ve farklı ödevlerden ve derslerden alınan geribildirimlerin karşılaştırılarak genel olarak hatalarını düzeltmelerine yardımcı olmadığı konusunda genel bir fikir birliği olduğu sonucuna varılmıştır.

Anahtar kelimeler: Geribildirim, lisansüstü eğitim, öğretmen yeterliliği, öğretim tasarımı

1. Giriş

İletişim iki veya daha fazla insan arasında anlamları ortak kılma süreci olarak açıklanabilir. 1950'lerde ortaya çıkan iletişim teorileri ve sonrasında Berlo (1960, akt. Bishop ve Verleger, 2013) tarafından kaynak, mesaj, kanal, alıcı ve geri bildirim öğelerinden meydana gelen teori öğretim sürecine farklı bir bakış açısı getirmiştir. Berlo iletişimi düşünce ve bilgilerin paylaşarak davranış değişikliğini diğer bir ifadeyle öğrenmeyi gerçekleştirme süreci olarak tanımlarken eğer bilgi paylaşımı gerektiği gibi gerçekleşmiyor ya da davranış değişikliği başarıyla sonuçlanmıyorsa iletişim sürecindeki öğelerde problem olduğu anlamına geldiğini ifade etmiştir.

İletişim süreci öğelerinden geri bildirim ile ilgili literatür de farklı tanımlamalar olmakla beraber (Dökmen, 1982) geri bildirim öğrencinin ortaya koyduğu davranışa yönelik var olan öğrenci performansının daha önceden belirlenerek standartlaştırılmış bir performansla karşılaştırılıp öğrenciye bu fark hakkında geri dönüş sağlamak olarak tanımlanmıştır. Hattie ve Timperley (2007) ise geri bildirim, öğrenci davranışı sonrasında performansla yönelik, farklı kaynaklardan (öğretmen, arkadaş, kitap vb.) öğrenciyi yönlendiren bilgi olarak tanımlanmıştır. Gibbs ve Simpson (2004) ise, geri bildirim genel olarak "sonuç bilgisi" veya "hata düzeltilme" eylemlerinden oluşan iki yönlü bir iletişim süreci olarak tanımlanmıştır. Öğretim ortamında kullanılan dört farklı geri bildirimden bahsedilebilir. Bu geri bildirimler; onay geri bildirimleri, uyarı geri bildirimleri, eleştiri ve düzeltme geri bildirimleridir (Özyürek, 2010). İfade edilen geri bildirimlerden bir kısmı öğrencilerin öğrenme sürecine katılmalarına olumlu yönde etki yaparken bir kısmı da söz konusu katılımı süreci olumsuz olarak etkilemektedir (Kift, Nelson ve Clarke, 2010).

Geri bildirim etkili öğretimin altı temel niteliğinden biridir (Kulhavy vd., 1985). Bunun yanında günümüzde, etkili geri bildirim nitelikli öğretimin en temel şartlarından biri olduğu literatürde sıklıkla vurgulanmıştır (Black ve Wiliam, 1998; Hattie, 1987; Laurillard, 2002). Ayrıca geri bildirim öğretim sürecine yönelik; öğrencilerin öğrenme başarıları açısından çok büyük öneme sahip olduğu (Hattie ve Timperley, 2007; Hounsell, 2003); geribildirim sayesinde öğrencilerin kendi davranış ve performanslarının daha etkili olacağına inandıkları (Carless, 2006; Maclellan, 2001); öğrenciyi söz konusu performansla ilgili olarak destekleyerek ve bilgilendirebileceği (Carless vd., 2011); sonraki performanslara yönelik öz-düzenleme becerilerini geliştirebileceği (Carless vd., 2011); derin öğrenmenin temel bileşenlerinden biri olduğu (Sadler, 1998) farklı çalışmalarda geri bildirim öğretimin faaliyetleri açısından önemini vurgulamaktadır.

¹ Bu çalışmanın bir kısmı ITTES2018'de sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

² Sorumlu Yazar: Bünyamin KAYALI: MEB, Bayburt- Türkiye, e-posta: bunyami_kayali@hotmail.com

³ Şener BALAT: Bingöl Üniversitesi, Bingöl- Türkiye, e-posta: senerbalat@hotmail.com

⁴ Engin KURŞUN: Atatürk Üniversitesi, Erzurum-Türkiye, e-posta: enginkursun@gmail.com

⁵ Selçuk KARAMAN: Atatürk Üniversitesi, Erzurum-Türkiye, e-posta: skaraman@ata.edu.tr

1.1. Etkili Geri Bildirim Nasıl Verilmeli

Geri bildirim eğitim açısından sahip olduğu potansiyele rağmen literatürde, öğretmenler içerisinde, öğrencilerin bağımsız ve öz-yönelimli öğrenme davranışlarını gerçekleştirmek adına en önemli göstergelerden biri olan değerlendirmeyi devam ettirme konusundaki isteksizliklerinde artan bir eğilim olduğu görülmektedir (Wilde vd., 2006). Bu noktadan hareketle geri bildirim açısından öğrenci özerkliğinin gelişmesinin biçimlendirici geri bildirim yoluyla yapılandırıcı bir destek sürecinin gerekliliği üzerine tartışmalar devam etmektedir (Knight, 2003). Geri bildirim değerlendirmelerin kullanım işlevini biçimlendirmek için bir araç olması gerektiği ve geribildirim öğrenme üzerinde biçimlendirici bir etkisi yoksa o zaman gerçekten bir geri bildirim olmadığını ifade etmektedir (Sadler, 1989). Geribildirim eylemi içermeyen uygulamaların öğrenci için tamamen verimsiz olmaktadır (Laurillard, 2002). Geri bildirim etkili olabilmesi için öğrencinin kendi öğrenmelerini kendi başına değerlendirmesine yönelik ayrıntılı, anlaşılabilir ve kullanılmış olması gerekmektedir (Gibbs ve Simpson, 2004). Yukarıda geri bildirim uygulanmasına ve kapsamına yönelik ifade edilen bütün olumsuz durumların düzeltilmesi amacıyla etkili ve nitelikli uygulamaların benimsenerek işe koşulması gerekliliği (Gibbs ve Simpson, 2004; Nicol, 2010) bu çalışmanın en temel çıkış noktası olmuştur.

Bu doğrultuda bu çalışma sonucunda lisansüstü öğrencilerinin, etkili ve nitelikli geribildirim almalarına yönelik var olan beklentileri belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu durum özelden öğretim üyelerinin genelde ise bütün eğitimci ve öğretmenlerin geribildirim kavramının eğitim öğretim süreci açısından sahip olduğu potansiyeli ortaya çıkarabilecek uygulama ve geribildirim tasarımlarına direkt katkı sunabilecektir. Ayrıca çalışma sonucunda etkili ve nitelikli geri bildirim tasarlanması ve uygulanmasına yönelik eğitimcilere yol gösterici ipuçları ortaya çıkarılacaktır. Çalışmanın en önemli katkılarından biri de eğitim açısından kritik öneme sahip geri bildirim hangi bileşenleri kapsamalı ve nasıl kullanılmalı gerektiğine yönelik yeni bakış açıları ortaya koyabilecek olmasıdır. Tüm bu ihtimaller lisansüstü öğrenciler açısından, öğrencilerin hocaları ve danışmanlarıyla daha etkili bir iletişim kurarak, akademik anlamda daha başarılı, duygusal anlamda ise kendilerini zorlayan bu süreçte daha az baskı hissetmelerine yol açacaktır. Bu kapsamda bu çalışmada lisansüstü öğrencilere yöneltilen anket yardımıyla etkili ve nitelikli geri bildirim alınmasına yönelik var olan beklentilerinin belirlenmesine hizmet etmiş olacaktır.

Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki araştırma sorularına cevap aranacaktır;

1. İyi bir geri bildirim özellikleri üzerine lisansüstü öğrencilerin beklentileri nelerdir?
2. Geri bildirimlerin öz değerlendirmenin kolaylaştırması ve geliştirilmesi üzerine lisansüstü öğrencilerin beklentileri nelerdir?
3. Geri bildirimlerin öğrencilere öğrenmeyle ilgili yüksek kaliteli bilgileri tanıtmaları üzerine lisansüstü öğrencilerin beklentileri nelerdir?
4. Geri bildirimlerin akran ve öğretmen diyalogunu geliştirmesi üzerine lisansüstü öğrencilerin beklentileri nelerdir?
5. Geri bildirimlerin olumlu motivasyonel inançları teşvik etmesi ve benlik saygısı geliştirmesi üzerine lisansüstü öğrencilerin beklentileri nelerdir?
6. Geri bildirimlerin mevcut ve istenen performans arasındaki boşluğu kapatmak için fırsatlar sağlaması üzerine lisansüstü öğrencilerin beklentileri nelerdir?

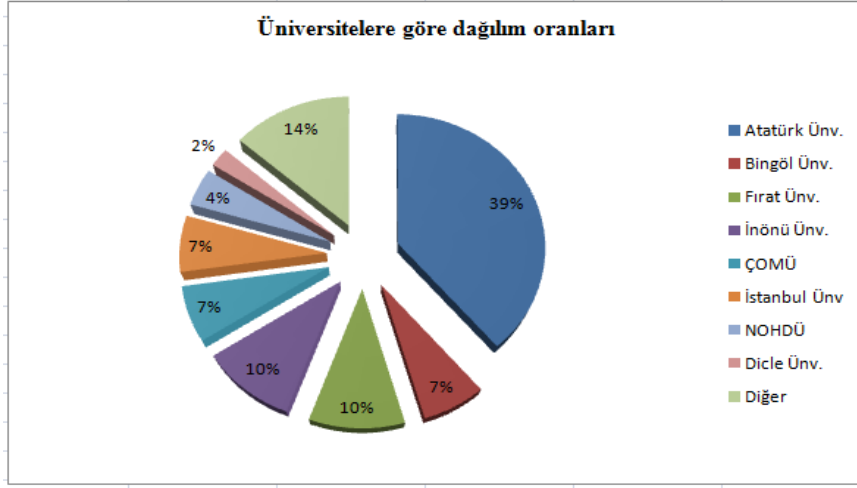
2. Yöntem

2.1. Araştırma Deseni

Bu çalışmada nicel araştırma yöntemlerinden betimsel (tarama) desen kullanılmıştır. Betimsel desen, belirli bir grubun görüşlerinin belirlenmesine yönelik oluşturulan düzenlemelerdir (Karasar, 2005). Verilerin anket ya da ölçekle toplandığı bu yöntem araştırmacıların var olan durumu betimlemelerine olanak sağlar (Cohen vd., 2002). Betimsel desen aynı zamanda örneklemin herhangi bir konu hakkındaki görüşlerinin belirlenmesine fırsat verir. Bu noktadan hareketle bu yöntemin seçilmesinin nedeni, lisansüstü öğrencilerin aldıkları geri bildirimlere yönelik düşüncelerinin belirlenerek bu düşünceler doğrultusunda etkili bir geri bildirim verme rehberinin hazırlanması istenmesidir.

2.2. Araştırma Grubu

Araştırmanın evrenini Türkiye’de devlet üniversitelerinde eğitim görmekte olan bütün lisansüstü öğrenciler oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini “uygun örnekleme yöntemi” ile belirlenmiştir. Araştırmacıların kolaylıkla ulaşabileceği deneklerin seçimine dayanan bu yöntemin tercih edilmesindeki en önemli neden pratik ve ekonomik olmasıdır (Monette vd., 1990). Bu kapsamda araştırma örneklemini; her birine telefonla ulaşılan, 19 farklı devlet üniversitesinde lisansüstü eğitimine devam eden 59 doktora 29 yüksek lisansüstü öğrencilerinden oluşturmaktadır. Çalışmada lisansüstü öğrencilerin seçilmesinin nedeni verilerin daha kolay ve daha net şekilde elde edilebilecek olmasıdır. Araştırmanın örneklemine ait tanımlayıcı bilgiler Şekil 1’de sunulmuştur.

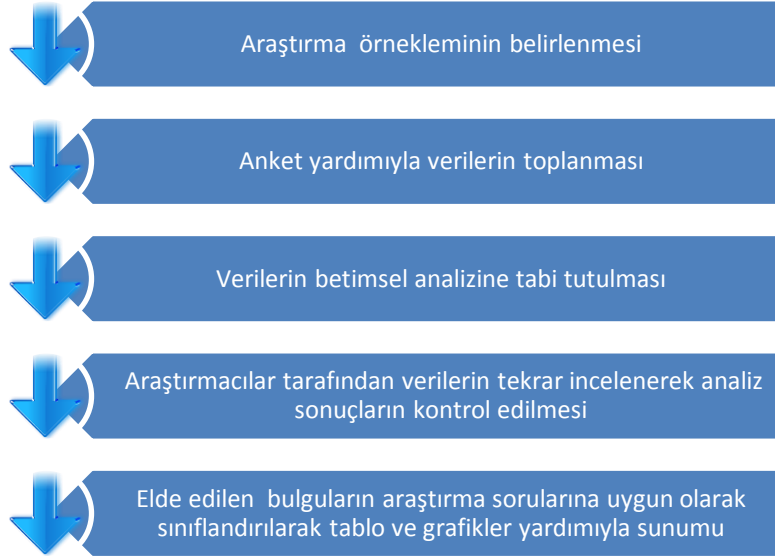

Şekil 1. Lisansüstü eğitim geribildirim anketi üniversitelere göre katılım oranları

Şekil 1’de örneklemin büyük çoğunluğunun Atatürk  niversitesi  ğrencilerinin oluşturduğu görülmektedir.

2.3. Uygulama Süreci

Lisansüstü  ğrencilerin etkili ve nitelikli geri bildirim alınmasına yönelik var olan beklentilerinin belirlenmesi amacıyla gerçekleştirilen bu çalışma kapsamında izlenecek adımlar Şekil.2 de verilmiştir.

Şekil 2. Çalışma basamakları

2.4. Veri Toplama Aracı

Araştırmada veriler bu çalışma için Türkçeye çevrilmiş 4’l  likert tipi “Lisansüstü Eğitimde Geri Bildirim  l eği” (du Toit, 2012) kullanılarak elde edilmiştir. Anket geri bildirim sahibi olmaşı gereken özellikler, öz değerlendirmenin kolaylaştırmaşı ve geliştirilmesine etkisinin, öğrenmeleri hakkında yüksek kalitede bilgi sağlayıp sağlamadığı, akran ve konuşmacı diyaloglarının teşviki, motivasyonel inançları ve öz saygılarını teşvik edip etmediği, mevcut ve istenen performans arasındaki boşluğu doldurabilmesini belirlemeye yönelik 6 kısımla ve 32 maddeden oluşmaktadır. Her madde için “Kesinlikle katılıyorum”, “Katılıyorum”, “Katılmıyorum” ve “Kesinlikle Katılmıyorum” seçenekleri birlikte verilmiştir. Dil uzmanı tarafından orijinal dilinden Türkçeye çevrilmiş ve Türkçe dil uzmanı ve akran değerlendirmesi sonrasında kullanılan anketin toplam Cronbach Alfa (α) güvenilirlik puanı 0,828 olarak belirlenmiştir.

2.5. Veri Analizi

Araştırma kapsamında elde edilen veriler “betimsel analiz yöntemi” kullanılarak analiz edilmiştir. Betimsel analiz yöntemi, toplanan verilerin istenilen amaçlara uygun düzenlenmesi ve bu boyutlar göz önüne alınarak sunulmasına imkân vermektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2003). Her madde için kullanılan seçenekler “Kesinlikle katılıyorum (1)”, “Katılıyorum (2)”, “Katılmıyorum (3)” ve “Kesinlikle Katılmıyorum (4)” şeklinde puanlanmıştır. Analizler bu değerlerin aritmetik ortalamaları (\bar{x}) üzerinden gerçekleştirilmiştir. Her seçeneğe ait puanlar o seçeneğin sıklığı ile çarpılarak toplanmış ve elde edilen toplam örneklem sayısına (N) bölünerek ilgili maddenin ortalaması hesaplanmıştır. Olumlu maddeler için;

$$1 \leq \bar{x} \leq 2 \text{ ise } \mathbf{olumlu}$$

$$2 < \bar{x} \leq 3 \text{ ise } \mathbf{kararsız}$$

$$3 < \bar{x} \leq 4 \text{ ise } \mathbf{olumsuz}$$

Şeklinde bir değerlendirme kriteri belirlenirken olumsuz maddeler için bu değerlerin tam tersi değerler alınmıştır. Tabloların oluşturulmasında ve analizlerinin yapılmasında Microsoft Excel programı kullanılmıştır.

2.6. Çalışmanın Geçerlik ve Güvenilirlik Önlemleri

Lisansüstü öğrencilerinin etkili ve nitelikli geri bildirim almasına yönelik var olan beklentilerinin belirlenmesi amacıyla gerçekleştirilen bu çalışma kapsamında aşağıdaki geçerlik ve güvenilirlik önlemleri alınmıştır.

Bir çalışmada geçerlilik kavramı çalışmanın amacı, çalışmanın kapsamı, ölçülmek istenen değerlerin ölçülmesiyle ilgili olup (Büyüköztürk vd., 2010) bu çalışmada geçerlilikle ilgili aşağıdaki önlemler alınmıştır.

- Çalışmanın yöntemi, kapsamı, veri toplama ve analiz süreci ile uygulama basamakları detaylı bir şekilde alan yazınla ilişkilendirilerek ifade edilmiştir.
- Çalışmanın evreni, örnekleme ve örneklem belirleme yöntemi detaylı şekilde ifade edilmiştir.
- Geçerlik ve güvenilirlik önlemleri açıklanmıştır.

Bir çalışmada güvenilirlik kavramı; yapılan ölçümlerin tekrar edilebilmesi ve farklı zamanlarda yapılan ölçümlerde yakın sonuçlar elde edilmesi ile ilgili olup (Büyüköztürk vd., 2010) bu çalışmada güvenilirlikle ilgili aşağıdaki önlemler alınmıştır.

- Çalışma sürecinde her bölüm için akran ve uzman görüşleri alınmıştır.
- Veri toplama aracına ait güvenilirlik katsayısı verilmiştir.
- Farklı zamanlarda veriler tekrar analiz edilerek analiz sonuçları kontrol edilmiştir.

3. Bulgular

Çalışma kapsamında toplanan veriler araştırma soruları göz önüne alınarak analizleri edilmiş ve elde edilen bulgular bu sorulara paralel olarak aşağıdaki gibi sunulmuştur.

3.1. İyi Bir Geri Bildirim Özellikleri Üzerine Lisansüstü Öğrencilerinin Görüşleri

İyi bir geri bildirimde bulunması gereken özellikler ile ilgili öğrenci görüşlerinin ortalamaları Tablo.1’ de sunulmuştur. Geri bildirim açık anlaşılır olması, işin tamamının ya da bir kısmının kapsanması ve hedef odaklı olması gibi özellikler üzerinden bir değerlendirme yapılmıştır.

Tablo 1. İyi geri bildirim özellikleri

No	Gösterge	N	X
1	Aldığım geri bildirim kapsamında yaptığım iş değerlendirildiğinde, benden ne yapmam gerektiğini anlamalıyım.	88	1,10
3	Aldığım geri bildirim anlaşılması kolay olmalıdır.	88	2,26
4	Aldığım geri bildirim işimin tüm yönlerini kapsamalıdır.	88	1,52
5	Aldığım geri bildirim değerlendirme kriterleri ile ilişkili olmalıdır.	87	1,44
15	Aldığım geri bildirim, eksik kazanımlara odaklanmalıdır.	87	2,08
32	Aldığım geri bildirim, yaptığım işin bazı yönlerini kapsamalıdır.	87	2,32
		x.	1,78

X_c: Toplam medyan ortalaması

Tabloya göre iyi bir geri bildirim sahip olması gereken özelliklerle ilgili en çok ($\bar{x}=1,10$) ifade edilen madde “*Aldığım geri bildirim kapsamında yaptığım iş değerlendirildiğinde, benden ne yapmam gerektiğini anlamalıyım.*” maddesi olmuştur. Bu maddeyi sırasıyla “*Aldığım geri bildirim işimin tüm yönlerini kapsamalıdır.*” maddesi ($\bar{x}=1,44$) ve “*Aldığım geri bildirim değerlendirme kriterleri ile ilişkili olmalıdır.*” maddesi ($\bar{x}=1,52$) takip etmiştir. Bu kısımda öğrencilerin en düşük katılım gösterdikleri madde “*Aldığım geri bildirim, yaptığım işin bazı yönlerini kapsamalıdır.*” maddesi ($\bar{x}=2,32$) olmuştur. Bu durum lisansüstü öğrencilerinin işin her yönünü kapsayan ve ne yapmaları gerektiğini net şekilde ifade eden geribildirimler almak istediklerinin göstermektedir.

3.2. Öz Değerlendirmeyi Kolaylaştırması ve Geliştirmesi Üzerine Lisansüstü Öğrencilerinin Görüşleri

Alınan geri bildirimlerin öz değerlendirmeyi kolaylaştırması ve geliştirmesi ile ilgili öğrenci görüşlerinin ortalamaları Tablo.2’ de sunulmuştur. Geri bildirim kişiyeye özel olması, kişisel gelişime yönelik ipuçları içermesi gibi özellikler bu kapsamda değerlendirilmiştir.

Tablo 2. Öz değerlendirme ve kolaylaştırma geliştirmenin özellikleri

No	Gösterge	N	X
8	Aldığım geri bildirim, bir sonraki durumda kendimi nasıl geliştirebileceğim ile ilgili ipuçlarını içermelidir.	88	1,42
16	Aldığım geri bildirim, ihtiyaçlarımı karşılama için yapıcı ve bana özel olmalıdır.	87	1,52
18	Geri bildirim, benim için geri bildirimler üzerine düşünmem, mevcut durumu iyileştirmem ve gelecekteki işler için eylem planları geliştirmem için fırsatlar sunmalıdır.	87	1,4
21	Geri bildirim, öz değerlendirmede kullanıldığında, kendi değerlendirmelerimi doğrulama için imkan sağlamalıdır.	87	1,51
		x_c	1,46

Tablo incelendiğinde gruptaki bütün maddelerin birbirine yakın ve olumlu yönde değerler aldığı görülmektedir. Öğrencilerin geri bildirim kişisel gelişime hizmet etmesi adına en çok katıldıkları ilk iki madde “*Geri bildirim, benim için geri bildirimler üzerine düşünmem, mevcut durumu iyileştirmem ve gelecekteki işler için eylem planları geliştirmem için fırsatlar sunmalıdır.*” maddesi ($\bar{x}=1,40$) ve “*Aldığım geri bildirim, bir sonraki durumda kendimi nasıl geliştirebileceğim ile ilgili ipuçlarını içermelidir.*” Maddesi ($\bar{x}=1,42$) olmuştur. Bu kısımdaki tüm maddelerin ortalamaları ($\bar{x}=1,46$) değerini alarak geri bildirim kişisel gelişime hizmet etmesi adına tabloda tüm maddeleri içermesi gerektiğine işaret etmiştir. Ayrıca performans üzerine düşündüren, yapıcı ve gelecek ile ilgili öğrencilere ne yapmaları gerektiğiyle ilgili ipuçları veren geribildirimlerin alınmasına yönelik bir beklentiyi göstermektedir.

3.3. Öğrencilere Öğrenmeyle İlgili Yüksek Kaliteli Bilgileri Sunulması Üzerine Lisansüstü Öğrencilerinin Görüşleri

Öğrencilere öğrenmelerine yönelik yüksek kaliteli bilgilerin sunulması ile ilgili öğrenci görüşlerinin ortalamaları Tablo.3’ de sunulmuştur. Geri bildirimle ilgili olarak var olan durum ve olması gereken durumun net bir şekilde açıklanması ve yol gösterici olması gerektiği gibi özellikler üzerinden bir değerlendirme yapılmıştır.

Tablo 3. Öğrencilere öğrenmeyle ilgili yüksek kaliteli bilgileri tanıtmak

No	Gösterge	N	X
2	Aldığım geri bildirim okunması kolay olmalıdır.	87	1,37
6	Aldığım geri bildirim bana neleri iyi yaptığımı anlatmalıdır.	87	1,47
7	Aldığım geri bildirim, bir sonraki seferde kendimi nasıl geliştirebileceğim hususunda ipuçları sunmalıdır.	87	1,47
10	Aldığım geri bildirim gelecekteki gelişimim için eylem noktalarını vurgulamalıdır.	87	1,59
11	Aldığım geri bildirim, yanlışlarım ile ilgili açıklamalar sunmalıdır.	87	1,45
12	Aldığım geri bildirim, işimi nasıl geliştirebileceğime dair net bir rehberlik sunmalıdır.	87	1,52
19	Aldığım geri bildirim, düzeltilmesi gereken temel veya öncelikli yönleri göstermelidir.	87	1,58
22	Aldığım geri bildirimlerin içerisinde hazır geri bildirim kalıpları kullanılabilir.	87	2,48
23	Aldığım geri bildirim öğretmen ya da otomatik olarak bilgisayar tarafından tanımlanabilir.	86	2,36
		x_c	1,69

Tabloya göre öğrencilerin öğrencilere öğrenmeyle ilgili yüksek kaliteli bilgilerin sunulmasıyla ilgili en çok tercih edilen madde “*Aldığım geri bildirim okunması kolay olmalıdır*” maddesi ($\bar{x}=1,37$) olarak belirlenmiştir. Bu maddeyi sırasıyla ($\bar{x}=1,45$) ortalamaya sahip “*Aldığım geri bildirim, yanlışlarım ile ilgili açıklamalar*

sunmalıdır.” maddesi ve ($\bar{x}=1,47$) ortalamaya sahip “Aldığım geri bildirim, bir sonraki seferde kendimi nasıl geliştirebileceğim hususunda ipuçları sunmalıdır.” maddeleri takip etmiştir. Öğrenciler tarafından en az tercih edilen madde ise “Aldığım geri bildirimlerin içerisinde hazır geri bildirim kalıpları kullanılabilir” maddesi ($\bar{x}=2,48$) olmuştur. Bu durum öğrencilerin hazır geribildirim kalıplarından ziyade yanlışlarını gösteren ve düzeltilmesine yönelik kolay anlaşılabilir geribildirimleri tercih ettiklerini göstermektedir.

3.4. Akran ve Öğretmen Diyalogu Üzerine Lisansüstü Öğrencilerinin Görüşleri

Akran ve öğretmen diyalogu ile ilgili öğrenci görüşlerine ait ortalamalar Tablo.4’ de sunulmuştur. Geri bildirimlerin daha fazla rehberlik etmesi, geri bildirim üzerine tartışılması ve geri bildirim sonrasında ek eğitimlerin verilmesi gibi maddeler üzerinden bir değerlendirme yapılmıştır.

Tablo 4. Akran ve öğretmen diyalogu

No	Gösterge	N	X
14	Aldığım geri bildirimde eğitmen, öğrenilecek konunun ana bölümleri hakkında daha fazla rehberlik etmelidir.	87	1,68
20	Akran değerlendirmesi kapsamında aldığım geri bildirim, tutarlı bir uygulamada ve notlandırmada açıkça tanımlanmalıdır.	87	1,70
29	Geri bildirimden sonra eğitim desteği alırsam, bu benim öğrenmemi geliştirebilir.	87	1,65
31	Aldığım geri bildirim sonrasında yapılabilecek tartışmalar, geri bildirim üzerine daha kapsamlı düşünmeme yardım edebilir.	87	1,55
		x	1,64

Tabloya göre öğrencilerin akran ve öğretmen diyalogu ile ilgili olarak en çok tercih ettikleri madde “Aldığım geri bildirim sonrasında yapılabilecek tartışmalar, geri bildirim üzerine daha kapsamlı düşünmeme yardım edebilir.” maddesi ($\bar{x}=1,55$) olarak belirtilmiştir. Ayrıca bu madde tüm bölümler göz önüne alındığında kendi bölümü içerisinde en çok tercih edilen maddeler arasında ortalaması en düşük madde olmuştur. Yine bölüm içerisindeki tüm maddelerin ortalamaları ($\bar{x}=1,64$) değerini almış ve maddelerin tamamının ortalaması 2’den küçük çıkmış olduğu için geri bildirim akran ve öğretmen diyalogunu geliştirmesi açısından tabloda tüm maddeleri içermesi gerektiğine işaret etmiştir. Yani öğrenciler aldıkları geri bildirimler üzerine öğretmenleriyle tartışarak öğrenmelerinin gelişimi üzerine daha fazla fikir sahibi olmak istemektedirler.

3.5. Olumlu Motivasyonel İnançları Teşvik Etmek ve Benlik Saygısı Geliştirmek Üzerine Lisansüstü Öğrencilerinin Görüşleri

Olumlu motivasyonel inançları teşvik etmek ve benlik saygısı geliştirmek üzerine lisansüstü öğrencilerinin görüşlerinin ortalamaları Tablo.5’ de sunulmuştur. Geri bildirim içeriği ve sonrasında alınan notunun adil olduğunu düşündürmesi gibi maddeler üzerinden bir değerlendirme yapılmıştır.

Tablo 5. Olumlu motivasyonel inançları teşvik etmek ve benlik saygısı geliştirmek

No	Gösterge	N	X
13	Aldığım geri bildirim sonrası notumun adil ve uygun olduğunu düşünmeliyim.	88	1,48
17	Geri bildirim, eleştiri ve tavsiye arasında uygun bir dengede olmalıdır.	88	1,44
24	Aldığım geri bildirim, öğrencinin kolay anlayabileceği şekilde ve motive edici desenler ile tasarlanmalıdır.	88	1,43
27	Geri bildirim sırasında yapıcı eleştiriler ile, hatalarımdan öğrenmemde bana yardımcı olmalıdır.	88	1,40
30	Biçimlendirici ve özetleyici değerlendirme için geri bildirim arasındaki denge öğrenme sürecinde bana rehberlik etmelidir.	88	1,50
		x	1,45

Tabloya göre öğrencilerin olumlu motivasyonel inançları teşvik etmek ve benlik saygısı geliştirilmesiyle ilgili olarak en çok üzerinde durdukları madde “Geri bildirim sırasında yapıcı eleştiriler ile, hatalarımdan öğrenmemde bana yardımcı olmalıdır.” maddesi ($\bar{x}=1,40$) olmuştur. Bu maddeyi sırasıyla “Aldığım geri bildirim, öğrencinin kolay anlayabileceği şekilde ve motive edici desenler ile tasarlanmalıdır.” maddesi ($\bar{x}=1,43$) ve “Geri bildirim, eleştiri ve tavsiye arasında uygun bir dengede olmalıdır.” maddesi ($\bar{x}=1,44$) takip etmiştir. Ayrıca bu bölümün genel ortalaması tüm bölümler içerisinde ortalaması en yüksek ($\bar{x}=1,45$) bölüm olmuştur. Maddelerin tamamı geri bildirim sahip olması gereken özellikler içerisinde gösterilebilir. Bu doğrultuda lisansüstü öğrencileri geribildirimlerin açık, anlaşılır, yapıcı, motivasyonel içerikli, yanlışlara vurgu yapan ve nasıl düzeltilmesi gerektiğiyle ilgili yönlendirici özelliklere sahip olmasını istemektedirler.

3.6. Mevcut ve İstenen Performans Arasındaki Boşluğu Kapatmak İçin Fırsatlar Sağlamak Üzerine Lisansüstü Öğrencilerinin Görüşleri

Öğrencilerin mevcut ve istenen performans arasındaki boşluğu kapatmak için fırsatlar sağlamak amacıyla geri bildirimlerde bulunması gerektiğini düşündükleri maddelerin ortalaması Tablo.6' da sunulmuştur. Geri bildirimlerin zamanlaması, karşılaştırılabilir olması ve hedef odaklı olması gibi özellikler üzerinden bir değerlendirme yapılmıştır.

Tablo 6. Mevcut ve istenen performans arasındaki boşluğu kapatmak için fırsatlar sağlamak

No	Gösterge	N	X
9	Geri bildirim zamanında alırsam, bir sonraki testlerim ve / veya ödevlerimden önce hatalarımı düzeltme imkânı bulabilirim.	88	1,40
25	Testlerden ve ödevlerden zamanında geri bildirim alırsam, öğrenmemi geliştirebilirim.	88	1,38
26	Aldığım geri bildirimler hedef odaklı olması durumunda öğrenmemi geliştirebilirim.	88	1,53
28	Farklı ödevlerden ve sınavlardan aldığım geri bildirimleri karşılaştırarak hatalarımı düzeltebilirim.	87	1,63
		x_c	1,48

Tabloya göre öğrencilerin mevcut ve istenen performansları arasındaki boşluğu kapatmak amacıyla fırsatlar sağlamaya yönelik, aldıkları geri bildirimlerin sahip olması gerektiğinin düşündükleri maddeler içerisinde ortalaması en yüksek olan madde "*Geri bildirim zamanında alırsam, bir sonraki testlerim ve / veya ödevlerimden önce hatalarımı düzeltme imkânı bulabilirim.*" maddesi ($\bar{x}=1,38$) olmuştur. Diğer bütün maddelerin ortalamaları bu maddeye çok yakın çıkmıştır. Ortalaması en düşük çıkan madde "*Farklı ödevlerden ve sınavlardan aldığım geri bildirimleri karşılaştırarak hatalarımı düzeltebilirim.*" maddesi ($\bar{x}=1,63$) olmuştur. Bu durum öğrencilerin eksiklerini düzeltmek için zamanına geribildirim almak istediklerini göstermektedir. Öğrenciler kendileri bir karşılaştırma yapmak yerine hedef odaklı ve zamanında verilen geribildirimlerin öğrenmelerini geliştirebileceklerine inandıklarını göstermektedir.

4. Tartışma

Bu çalışmada, etkili ve nitelikli geri bildirim verilmesine yönelik bir rehber hazırlamak amacıyla lisansüstü öğrencilere 4' lü likert tipi ölçek uygulanmıştır. Çalışma kapsamında altı araştırma sorusuna cevap aranmış. Bu bölümde altı araştırma sorusunun her biri için elde edilen bulgular tek tek tartışılmıştır.

İyi bir geri bildirimde bulunması gereken özellikler ile ilgili öğrenci görüşleri incelendiğinde iyi bir geri bildirim öğrenciye ne yapması gerektiğini açıkça ifade etmesi, değerlendirme kriterleriyle ilişkili olması ve işi bütün yönleriyle kapsamaması gerektiği ifade edilmiştir. Bunların dışında geri bildirim anlaşılır olması ve işin belirli yönlerinin kapsamaması maddeleri öncelikli özellikler arasında gösterilmemiştir. Bu durum öğrencilerin belirsizlikten kaçınma eğiliminde olduklarını göstermektedir. Shute (2008) göre gerçekleştirilen öğrenme aktivitesinin sonucunda verilen yanlış cevaba karşılık cevabın neden yanlış olduğu ve nasıl düzeltebileceği şeklinde düzeltici geribildirim verilmesi gerektiğini ifade etmiştir. Ayrıca Fleming (1993) öğrencilerin değerlendirme kriterlerinden haberdar edilerek geri bildirim bu kriterlere göre verilmesi gerektiği ve yapılan iş ile ilgili hem doğru cevapların hem de yanlış cevapların belirtilmesi gerektiğini ifade etmiştir. Bu durum yapılan işin tamamına yönelik bir geri bildirim verilmesi gerektiği anlamına gelmektedir. Hattie ve Gan, (2011) ise gerçekleştirilen öğrenme aktivitesine karşılık belirlenen başarı kriterlerine ve hedeflere uygun şekilde verilen geri bildirim daha etkili olduğunu ifade etmiştir. Yukarıda ifade edilen çalışmaların sonuçları bu çalışmada elde edilen bulgularla paralellik göstermektedir. Her üç kriterde iyi bir geri bildirim sahip olması gereken özellikler arasında ifade edilebilir.

Alınan geri bildirimlerin öz değerlendirmenin kolaylaştırılması ve geliştirilmesiyle ilgili öğrenci görüşleri incelendiğinde geri bildirim mevcut durumun iyileştirilmesi ve gelecekteki faaliyetler için eylem planlarının geliştirilmesine fırsatlar sunması gerektiği ifade edilmiştir. Ayrıca yapıcı, kişisel gelişim için ipuçları sunan ve kişiye özel geri bildirimler etkili ve nitelikli geri bildirim özellikleri içerisinde ifade edilmiştir. Bu durum öğrencilerin yönlendirilme ihtiyacı içerisinde olduklarını göstermektedir ve bu ihtiyaç kapsamında açıklanabilir. Hattie ve Gan, (2011) öğrenme aktivitesine karşılık performansını artırıcı, öz düzenleyici davranışları destekleyici, öğrenenin çabasını koruyucu veya geliştirici şekilde geri bildirim verilmesi gerektiğini ifade etmiştir. Gerçekleştirilen öğrenme aktivitesine karşılık bireysel farklılıklar dikkate alınarak önceki ödevlere bakılıp öğrencinin cevap seviyesine uygun geri bildirim verilmesi ise geri bildirimle ilgili ifade edilen diğer bir durumdur (Vasilyeva vd., 2007). Gerçekleştirilen öğrenme aktivitesinde öğrenenlerin verdiği cevaba karşılık tekrar denemeleri için fırsatlar sağlamalıdır (Dempsey vd., 1993). Geri bildirim temel amacı ve işlevi performansla

yönelik bilgilendirmede bulunarak performansı geliştirici yönde rehberlik sağlaması olduğu düşünüldüğünde yukarıdaki çalışmaların sonuçları bu çalışma sonucunda elde edilen bulguları doğrulamaktadır.

Geribildirimlerin öğrencilere kendi öğrenmeleriyle ilgili yüksek kaliteli bilgi sunumu ile ilgili öğrenci görüşleri incelendiğinde genellikle okunması kolay, doğru ve yanlışlar ile ilgili ayrıntılı bilgi vermesi ve kişisel gelişim için ipuçları sunması gerektiği yönünde bir beklenti olduğu görülmüştür. Bu durum literatürde ayrıntılı, (Shute, 2008), performans arttırmaya yönelik fırsatlar sunan (Dempsey vd., 1993; Hattie ve Yates, 2013) geri bildirim özellikleri ile paralellik göstermektedir. Ayrıca öğrenciler tek düze hazır geri bildirim kalıplarını almak istemedikleri yönde görüş belirtmişlerdir. Vasilyeva ve diğ. (2007) tarafından ifade edilen geribildirim verilirken bireysel farklılıkların dikkate alınması gerektiği ifadesi öğrencilerin bu düşüncesini açıklayıcı ve destekleyici bir ifade olmuştur.

Akran ve öğretmen diyalogu ile ilgili öğrenci görüşleri incelendiğinde geri bildirim sonrasında yapılabilecek tartışmalar geri bildirim amaçlarına daha çok hizmet edebileceği ifade edilmişti. Ayrıca öğrenilecek konuya yönelik fazla rehberlik edilmesi, değerlendirme çalışmalarının tutarlı bir şekilde gerçekleştirilmesi ve geri bildirim sonrası eğitim ihtiyacı öğrencilerin diğer beklentileri arasında gösterilmektedir. Bu bölümdeki geribildirim özellikleri, geribildirimlerin sahip olması gereken özellikler bakımından diğer bölümlere oranla öğrenciler tarafından göz ardı edilmiştir. Bu bölümle ilgili elde edilen bulgular yine öğrencilerin belirsizlikten kaçma, yönlendirme ve rehberlik alma ihtiyaçları içerisinde olmalarıyla açıklanabilir. Yukarıda diğer kısımlarda elde edilen bulgular burada elde edilen bulgularla paralellik göstermektedir. Graham ve diğ. (2002) tarafından ifade edilen öğrenenin sorduğu soruları cevaplamak veya ödev notlarına yorum şeklinde verilen bilgilendirici geri bildirim kavramı öğrencilerin eğitim ve daha çok rehberlik istekleri ile örtüşmektedir. Yine bu ifade ile geri bildirim sonrası geri bildirim üzerine bir tartışma gerçekleştirilmesi söz konusu olabilir. Ayrıca belirlenen başarı kriterlerine uygun şekilde geri bildirim verilmesi geri bildirimle ilgili literatürde rastlanan bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır (Hattie ve Gan, 2011). Bütün bu çalışmalarda elde edilen bulgular söz konusu bulguyu destekler niteliktedir.

Öğrencilerin, geribildirimlerin olumlu motivasyonel inançları teşvik etmesi ve benlik saygısı geliştirilmesiyle ilgili düşünceleri incelendiğinde yapıcı, motive edici desenler içeren geri bildirimler almayı tercih ettikleri görülmüştür. Bu durumun nedeni olarak öğrencilerin kendilerine güvenme noktasında problem yaşamaları gösterilebilir ya da bu özgüven problemiyle açıklanabilir. Verilen öğrenme görevinin zorluğundan dolayı güven kaybeden öğrencileri performanslarını artırma amaçlı motivasyonel olarak geri bildirim verilmesi gerektiği literatürde ifade edilmiştir (Fleming, 1993; Hoska, 1993). Ayrıca gerçekleştirilen öğrenme aktivitesine karşılık öğrenenin çabasını koruyucu veya geliştirici şekilde (Hattie ve Gan, 2011) geri bildirim verilmesi ifadesi bu araştırma sorusu kapsamında elde edilen sonuçlara bir dayanak oluşturmaktadır.

Geri bildirimlerin öğrencilerin mevcut ve istenen performans arasındaki boşluğu kapatmak için fırsatlar sağlaması ile ilgili öğrenci düşünceleri incelendiğinde genel olarak geri bildirim zamanında ve her görevden sonra alınması gerekliliği ile karşılaşmıştır. Bu durum bir sonraki görevler öncesi hataların düzeltilmesine imkân bulabilmesi ile gerekçelendirilebilir. Dempsey ve Wager (1988) tarafından geri bildirimle yönelik görev geçişlerinin sağlık bir şekilde yürütülebilmesi ve hataların düzeltilmesi amacıyla geri bildirimlerin her ödevden sonra belirli bir zaman gecikme ile geri bildirim verilmesi ifadeleriyle benzerlik taşımaktadır. Öğrenciler tarafından en az beklentiyi farklı geri bildirimlerin karşılaştırılarak hataların düzeltilmesine yönelik maddesi oluşturmuştur. Bu durum literatürde geri bildirim kişisel gelişimi gerçekleştirilmesi ve buna fırsat sunması gerektiğiyle (Dempsey vd., 1993; Yates ve Hattie, 2013) ile ilgili görüşlere ters düşmektedir. Çünkü öğrencilerin karşılaştırma davranışından kaçınmaları hem kendi öz değerlendirmelerini yapmadıklarını hem de kişisel gelişimlerini izleyemediklerinden dolayı değişimin yönü ve boyutuyla ilgili bir değerlendirme yapmadıkları anlamına gelmektedir.

5. Sonuçlar

Araştırma sonucunda, verilen geri bildirim anlamlı olarak algılanmasında, beklentinin ne olduğu, görevin bir kısmını değil tamamının kapsamını açıklayıcı şekilde olması gerektiği, geribildirim düşünmeye teşvik edici, geliştirici ve gelecekteki görevler ile ilgili planlama becerisi kazandırması gerektiği görülmüştür. Ayrıca bu maddelerin varlığı öğrencilerin öz değerlendirme yapabilmeleri kolaylaştırıcı görülmüştür. Verilen bir geribildirim yüksek kalitede değerlendirilebilmesi için en önemli faktörün anlaşılır olması, yapılan doğrularla birlikte yanlışların yapıcı bir dille ifade edilmesi ve öğrenenin gelişimine katkıda bulunması gerektiği şeklinde değerlendirilmiştir. Hazır geribildirimler veya otomatik olarak verilen geribildirimler öğrenciler tarafından düşük kaliteli geribildirim türü olarak algılandığı sonucu ortaya çıkmaktadır. Akran veya öğretmenler arasında gerçekleştirilen tartışmaların öğrencileri geribildirim üzerinde kapsamlı düşünmeye sevk ettiği sürece faydalı olduğu görülmüştür. Yapılan yapıcı eleştiriler öğrencilerin hatalarını düzeltmesine katkıda bulunduğu ölçüde motivasyonel geribildirimler olarak görülmekte olup performansı arttıran en önemli faktörün geribildirim

zamanında verilmesi gerektiği sonucuna varılmıştır. Lisansüstü öğrencilerin bu yöndeki beklentileri diğer eğitim kademelerindeki öğrenciler içinde genellenebilir. Öğrenciler açık, anlaşılabilir, ne yaptığını gösteren ve sonrası için kendisine rehberlik edebilecek zamanında verilen dönütler beklemektedir. Bu noktadan hareketle başta lisansüstü öğrencilere danışmanlık yapan öğretim üyeleri olmak üzere diğer tüm eğitim kurumlarında görev yapan eğitimcilerin geribildirim verirken yukarda belirlenen kriterleri göz önüne alarak geribildirim vermelerinin daha etkili olacağı düşünölmektedir. Bu kriterlerin göz önünde bulundurulması hem geribildirim eğitim açısından var olan potansiyelinin ortaya çıkarılmasına katkı sağlayacaktır hem de öğrencilerin gelişimine yönelik etkili bir iletişim süreci meydana getirecektir.

Effective and Qualified Feedback in Graduate Education

Extended Abstract

The aim of this study is to determine the current expectations of postgraduate students about getting effective and qualified feedback. This situation is expected to give chance to especially faculty members and all educators to design and implement feedback that can reveal the potential of feedback in terms of educational process. In addition, the findings of the study will contribute to the creation of a guideline that provides clues to educators on designing and delivering effective and qualified feedback. Another contribution of the study is to provide new and different perspectives on the scope, components of feedback which has a critical importance and how it should be used in the period of education. In this study, descriptive (scanning) pattern, one of the quantitative research methods, has been used. The reason for choosing this method is to prepare an effective feedback guide by determining the opinions of the graduate students about the feedback they have received. Accordingly, the study group consisted of 59 doctorate and 29 postgraduate students who were studying in 19 different state universities. The data was obtained by using the 4-point Likert type "Feedback Scale in Graduate Education" The scale used has consisted of 6 chapters and 32 items; the features that feedback should have, the effect of facilitating and improving self-assessment, whether it provides high quality information about their learning, encouragement of peer and teacher dialogues, whether it encourages motivational beliefs and self-esteem, and determining the ability to fill the gap between present and desired performance. The data was analyzed by using descriptive analysis method. As a result of the research, about the features that should provide good feedback; it has been pointed out that a good feedback should clearly state what the student should do, it should be related to the evaluation criteria and should cover all aspects of the work. Apart from these, it has been shown among the priorities that the feedback should be understandable and should cover certain aspects of the work. About the feedback received that facilitates and develops self-evaluation; it has been stated that feedback should provide opportunities to improve the current situation and to develop action plans for future work. In addition, constructive, personalized tips for personal development and personalized feedback are expressed in effective and qualified feedback features. About the feedback that provides high-quality information to students about their learning; an expectation has been clearly seen that it is generally easy to read, it should provide learners with detailed information about the right and wrong and should provide clues for personal development. Concerning the development and promotion of peer and teacher dialogue, it was concluded that the post-feedback discussions could serve the purposes of feedback more and provide the students with the right guidance for correcting their mistakes. In addition, further guidance on the subject to be learned, the consistency of the evaluation studies and the need for post-feedback training were among the other expectations of the students. It has been observed that the students prefer to have positive motivational beliefs and to take feedback that includes constructive, motivating patterns in the development of self-esteem. In general, feedback is required to be given on time and after each task in order to provide the opportunities to close the gap between current and desired performance of the students. This has been justified by the fact that it is possible to correct the errors before the next tasks.

Keywords: Feedback, postgraduate education, teacher competence, instructional design

Kaynaklar

- Bishop, J. L., & Verleger, M. A. (2013). The Flipped Classroom: A survey of the Research. In *120th ASEE Annual Conference & Exposition* (pp. 1–18). <https://doi.org/10.1109/FIE.2013.6684807>
- Black, P., & Wiliam, D. (1998). Assessment and classroom learning. *Assessment in Education*, 5(1), 7–74. <https://doi.org/10.1080/0969595980050106>
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2010). Scientific research methods. *Ankara: Pegem Akademi*, 206-207.
- Carless, D. (2006). Differing perceptions in the feedback process. *Studies in Higher Education*, 31(2), 219–233. <https://doi.org/10.1080/03075070600572132>
- Carless, D., Salter, D., Yang, M., & Lam, J. (2011). Developing sustainable feedback practices. *Studies in Higher Education*, 36(4), 395–407. <https://doi.org/10.1080/03075071003642449>
- Cohen, L., Manion, L., & Morrison, K. (2002). *Research methods in education*. Routledge.
- Dempsey, J. V., Driscoll, M. P., & Swindell, L. K. (1993). Text-based feedback. *Interactive instruction and feedback*, 21-54.
- Dempsey, J. V., & Wager, S. U. (1988). A taxonomy for the timing of feedback in computer-based instruction. *Educational Technology*, 28(10), 20-25.
- Dökmen, Ü. (1982). Farklı Tür Geribildirimlerin (Feedback) Öğrenmeye Etkisi. *AÜ EBF Dergisi*.

- Du Toit, E. (2012). Constructive feedback as a learning tool to enhance students' self-regulation and performance in higher education. *Perspectives in Education*, 30(2), 32–40.
- Fleming, M. L. (1993). Instructional message design: *Principles from the behavioral and cognitive sciences*. Educational technology.
- Gibbs, G., & Simpson, C. (2004). Conditions Under Which Assessment Supports Students' Learning. *Learning in Teaching in Higher Education*, 1(1), 3–31. <https://doi.org/10.1080/07294360.2010.512631>
- Graham, C., Cagiltay, K., Craner, J., Lim, B. R., & Duffy, T. M. (2000). Teaching in a web based distance learning environment. *Center for Research on Learning and Technology Technical Report*, 13-00.
- Hattie, J., & Gan, M. (2011). Instruction based on feedback. *Handbook of research on learning and instruction*, 249-271
- Hattie, J. A. (1987). Identifying the Salient Facets of a Model of Student Learning: A Synthesis of Meta Analyses. *International Journal of Educational Research*, 11(2), 187–212. Retrieved from http://www.eric.ed.gov/ERICWebPortal/detail?accno=EJ374471%5Cnhttp://www.eric.ed.gov/ERICWebPortal/search/recordDetails.jsp?ERICExtSearch_SearchValue_0=EJ374471&searchtype=keyword&ERICExtSearch_SearchType_0=no&_pageLabel=RecordDetails&accno=EJ374471&_nfls
- Hattie, J., & Timperley, H. (2007). The Power of feedback. Review of Educational Research. *Review of Educational Research*, 77(1), 81–112. <https://doi.org/10.3102/003465430298487>
- Hoska, D. M. (1993). Motivating learners through CBI feedback: Developing a positive learner perspective. *Interactive instruction and feedback*, 105-132.
- Hounsell, D. (2003). Student feedback, learning and development. In *Higher Education and the Lifecourse* (p. 209). Retrieved from <http://books.google.com/books?hl=en&lr=&id=jh46BmzuKikC&pgis=1>
- Karasar, N. (2005). Bilimsel araştırma yöntemi (15. baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım. *International Journal of Human Sciences*, 12(1), 1408-1439.
- Kift, S., Nelson, K., & Clarke, J. (2010). Transition pedagogy: A third generation approach to FYE - A case study of policy and practice for the higher education sector. *The International Journal of the First Year in Higher Education*, 1(1), 1–20.
- Knight, N. (2003). Teacher feedback to students in numeracy lessons: Are students getting good value. *SET Research Information for Teachers*, (3).
- Kulhavy, R. W., White, M. T., Topp, B. W., Chan, A. L., & Adams, J. (1985). Feedback complexity and corrective efficiency. *Contemporary Educational Psychology*, 10(3), 285–291. [https://doi.org/10.1016/0361-476X\(85\)90025-6](https://doi.org/10.1016/0361-476X(85)90025-6)
- Laurillard, D. (2002). *Rethinking university teaching: A conversational framework for the effective use of learning technologies*. *Rethinking university teaching A conversational framework for the effective use of learning technologies* (Vol. 2nd). <https://doi.org/10.4324/9780203304846>
- Maclellan, E. (2001). Assessment for learning: The differing perceptions of tutors and students. *Assessment and Evaluation in Higher Education*, 26(4), 307–318. <https://doi.org/10.1080/02602930120063466>
- Monette, D. R., Sullivan, T. J., & DeJong, C. R. (1990). Applied social research: *Tool for the human services*. Fort Worth: Holt, Rinehart and Winston.
- Nicol, D. (2010). From monologue to dialogue: Improving written feedback processes in mass higher education. *Assessment and Evaluation in Higher Education*, 35(5), 501–517. <https://doi.org/10.1080/02602931003786559>
- Özyürek, M. (2010). Olumlu sınıf yönetimi. *Kök Yayıncılık*.
- Sadler, D. R. (1989). Formative assessment and the design of instructional systems. *Instructional Science*, 18(2), 119–144. <https://doi.org/10.1007/BF00117714>
- Sadler, D. R. (1998). Formative Assessment: revisiting the territory. *Assessment in Education: Principles, Policy & Practice*, 5(1), 77–84. <https://doi.org/10.1080/0969595980050104>
- Shute, V. J. (2008). Focus on Formative Feedback. *Review of Educational Research*, 78(1), 153–189. <https://doi.org/10.3102/0034654307313795>
- Vasilyeva, E., Puuronen, S., Pechenizkiy, M., & Rasanen, P. (2007). Feedback adaptation in web-based learning systems. *International Journal of Continuing Engineering Education and Life Long Learning*, 17(4-5), 337-357.
- Yates, G. C., & Hattie, J. (2013). *Visible learning and the science of how we learn*. Routledge.
- Wilde, S., Wright, S., Hayward, G., Johnson, J., & Skerrett, R. (2006). Nuffield review higher education focus groups: Preliminary report. *The Nuffield Review of 14-19 Education and Training*.